

CIRKUSZI AKROBATIKA

Alapkutató és szakmódszertani periodika

Bánfai Ágnes – H. Orlóci Edit: Az egyetemi képzés 6. befejező rész

Cikksorozatunk eddigi részei a következő témaköröket tartalmazták: bevezető¹, a tervezés során legkorábban elkészített dokumentum², a TF tanrendje³, a szakindítást előkészítő szervezési munka⁴, a differenciált ismeretanyagú modulok⁵. A mostani, befejező részben „A választott sportág elmélete és módszertana” c. tantárgy keretei között oktatott anyagról adunk áttekintő ismertetést.

A tantárgy, vagyis esetünkben a cirkuszi akrobatika a második és harmadik félévben 8-8, a negyedik félévben 28, az ötödik és hatodik félévben 32-32 órával szerepelt a tanrendben. Ezen belül az előzetes tematika-tervezet a következő elméleti ismeretköröket tartalmazta:

- A cirkuszi akrobatika hazai és nemzetközi története
- A sportág mozgásanyagának rendszere
- A cirkuszi akrobatika biomechanikája
- A cirkuszi akrobatika edzésmélete
- kiválasztás és szűrés
- speciális motoros képességfejlesztés,
- technikai képzés,
- felkészítés tervezése,
- versenyzés és versenyeztetés stratégiája,
- terhelés tervezése és mérése
- A cirkuszi akrobatika szaknyelve és rajzírása.
- A cirkuszi akrobatika értékelési előírásai.

Mivel elvileg a „sportág” kategóriába kellett volna besorítanunk valamennyi zsáner valamennyi produkciójának mozgáselemeit, természetesen kompromisszumos megoldásokra kényszerültünk. A biomechanikát pl. meghagytuk a TF általános képzési szintjén, a versenyzés, versenyeztetés, értékelési előírások fogalmait átértelmeztük, és minden esetben, amikor nem állt rendelkezésünkre speciális szakirodalom, ill. vizsgálati anyag, a tornasport kidolgozott edzésméletét tekintettük zsinórmértéknek.

Az első két szemeszter anyagaként a legfontosabb elméleti-esztétikai kérdéseket és az egyetemes, valamint magyar cirkusztörténet nagy fejezeteit tekintettük át (Orlóci), összehasonlító elemzéseket végeztünk a tornasport szakágaival (Bánfai), valamint Laczkó Vladimir vezetésével a hallgatók eligazítást kaptak a legfontosabb balesetvédelmi előírásokról.

Az Artistaképző előkészítő osztályaiban szereplő három főtárgy (ügyesség, függőszer, akrobatika) elméletének és módszertanának tanítására a negyedik-ötödik-hatodik szemeszterben került sor, meglehetősen nagy óraszámban. Munkánk során az Állami Artistaképző Intézet Pedagógiai Programját követtük. Mivel építeni lehetett a hallgatók képzettségére és gyakorlati tapasztalataira – hiszen kiváló diplomás artistákként annak idején az oktatási folyamatnak befogadó részesei voltak – a legfőbb didaktikai elvünk a megbeszélés és a véleményütköztetés volt, és természetesen nagy hangsúlyt fektettünk a gyakorlati részre az egyes trükkök és mozdulatsorok oktatási menetének a hallgatók egymás közötti bemutatásával.

Az ügyesség tantárgy (Orlóci) volt a legproblematikusabb, mivel itt a legszerteágazóbb területek alapjainak ismereteit kellett elsajátíttatni, és ezeknek alig van irodalma, ráadásul ami kevés akad, legnagyobb részben az is elavult. Voltak olyan szemináriumok, melyeken írott dokumentumokat vetettünk össze (pl. Jack Willey: Unicycle Book Stackpole Books 1973 c. könyve és Nánási Ottó⁶ oktatási segédlete), de leggyakrabban a Pedagógiai Program pontjait követve az egy-egy gyakorlatcsoportra vonatkozó tanári tapasztalatokról készített jegyzetek alapján dolgozták ki a hallgatók a témakörökre vonatkozó vázlataikat, dolgozataikat, ill. szakdolgozatukat.

A függőszer és az akrobatika (Bánfai) elemeinek oktatását – különösen az utóbbi esetében – lényegesen strukturáltabban lehetett realizálni, hiszen a legkorábbi Kerezsi-kötetektől kezdődően a módszertani könyvek sora állt rendelkezésünkre. A tornasport metodikájának jól bevált lépéseit követve vettük sorra a figurákat, azokat is, melyek az alapelemekből kiindulva a cirkuszi trükkök bonyolultabb mozdulatsoraiba mennek át.

A hallgatók szakdolgozatukat szakspecifikus módszertani témakörben írták és védtek meg jeles eredménnyel. Két-két trükköt dolgoztak fel függőszer (abfalt és saroklógás), valamint ügyesség (handstand és dupla-görgő) tantárgyból, legrészletesebben természetesen oktatási szempontból, a megfelelő történeti és elméleti információk összegyűjtésével.

Az elvégzett feladatok nehézségi fokának szemléltetéséül függelékként közreadjuk (a.) azt a zárthelyi tesztlapot, amelyet az első két szemeszter lezárásaként kellett kitölteni és (b.) a tanulmányok befejezéséül szolgáló cirkusz- akrobatikai kérdéssort, melyről az általános sporttudományi ismeretekkel egyetemben kellett számot adni a sikeres záróvizsgán.

(a.) ZH

Karikázza be a helyes megoldás betűjelét!

Colosseum:

Circus Maximus:

a.) Nagy rekvizit	b.) Zenekari emelvény	a.) Módszertani útmutató	b.) A kocsiversenyek színhelye
-------------------	-----------------------	--------------------------	--------------------------------

			Rómában
c.) Római amfiteátrum	d.) Összetett számzsáner	c.) Kisállatszám	d.) Az első légtornász-csoport

Interludium:

Panem et circenses!:

a.) Zsonglőr-rekvizit	b.) Ókori római „cirkuszszám”	a.) Cirkuszt és kenyeret!	b.) Életünket és vérünket!
c.) Bouissac-féle szubkód	d.) Levegőszám felszerelése	c.) Üdv, császár!	d.) Éljenek a pankrátorok!

Improvizáció:

Arlecchino:

a.) Rőgtönzés	b.) A drótkötél rögzítése	a.) A Commedia dell'arte állandó típusa	b.) A játékcipő másik elnevezése
c.) A sátor vízhatlanítása	d.) Ügynökség	c.) Az első magyar erőművész	d.) Hősszerelmes

Ph. Astley:

Franconi-dinasztia:

a.) Kiváló tigrisidomár	b.) Amerikai lábzsonglőr	a.) Állatbefogó kereskedők	b.) Olasz légtornászok
c.) Skót zeneszerző	d.) A modern cirkusz atyja	c.) Francia (XIX.sz.-tól) cirkuszdinasztia	d.) Orosz cirkusz-tulajdonosok (XX.sz.)

E. Renz:

Ph. Barnum:

a.) Holland kaucsukos	b.) Vezető német cirkuszigazgató	a.) Nagy olasz vidámpark	b.) Norvég cirkuszkutató
c.) Lovas akrobata	d.) Vezető dán impresszárió	c.) Sátorkészítő cég	d.) A humbug királya (USA)

K. Hagenbeck:

a.) A szelídidomítás bevezetője	b.) A szabadidomítás bevezetője	a.) Az első lengőtrapézoz	b.) Az első jegesmedve-idomár
c.) Cirkuszi kaszkadőr	d.) Cirkuszi forgatókönyvíró	c.) A gitter feltalálója	d.) A gurtni feltalálója

J. Léotard:

H. Houdini:

a.) A leghíresebb schleuderbrettes	b.) A leghíresebb szabaduló-művész	a.) Egyfajta bűvész-rekvizit	b.) Egyfajta zsonglőr-rekvizit
c.) Kiemelkedő antipodos	d.) Kiemelkedő parter-ugró	c.) Kiemelkedő olasz zsonglőr	d.) Kiemelkedő francia bűvész

E. Rastelli

E. Wulff:

a.) Kiemelkedő kaucsukos	b.) Kiemelkedő klizsniges	a.) Az FNC igazgatója (1904-től)	b.) Az FNC megalapítója
c.) Az FNC igazgatója (1904-től)	d.) Az FNC megalapítója	c.) Kiemelkedő ekvilibrista	d.) Kiemelkedő voltigeur

M. Beketow

Rodolfó:

a.) Érdemes Művész (fanger)	b.) Érdemes Művész (bűvész)	a.) Az első Jászai-díjas (kopftrapéz)	b.) Jászai díjas zsonglőr
c.) Jászai díjas erőművész	d.) Jászai-díjas kötélháncos	c.) Érdemes Művész (schleuderbrett)	d.) Érdemes Művész (zenebohóc)

Simon Tibor:

Eötvös Gábor:

a.) Érdemes Művész (tigrisidomár)	b.) Jászai-díjas zsonglőr	a.) Érdemes Művész (bűvész)	b.) Jászai-díjas ekvilibrista
c.) Jászai-díjas akrobata	d.) Érdemes Művész (zenebohóc)	c.) Érdemes Művész (Várad csoport)	d.) Jászai-díjas állatidomár

Weisz Nándor:

Kristóf István:

Donnert Károly

a.) Jászai-díjas perzs-obermann	b.) Jászai díjas bűvész	a.) Jászai-díjas zsonglőr	b.) Érdemes Művész (magasdrót)
c.) Érdemes Művész (perzs-untermann)	d.) Érdemes Művész (bűvész)	c.) Érdemes Művész (tigrisidomár)	d.) Jászai-díjas légtornász

Apparát:

Augustz:

a.) Lóidomítás	b.) Nagyméretű artista-rekvizit	a.) Egyfajta reflektor	b.) Francia zsoké
c.) Biztosító-kötél	d.) Kisméretű artista-rekvizit	c.) Bohócjelenet	d.) Bohócfigura

Bógni:

Cangi:

a.) Hajlított vázas piederstál	b.) Oldalszaltó	a.) Kisebb rekvizit (a szájüregbe helyezik)	b.) Kisebb rekvizit (rááll az obermann)
c.) Kaucsuktrükk („híd”)	d.) Arab-ugrás	c.) Számzsáner	d.) Sátortartó oszlop

Carrousel:

Chapiteau:

a.) Motoros apparát	b.) Libikókaszerű rekvizit	a.) Lelátó	b.) Porond
c.) Ellentétes irányú hand-auf-hand	d.) Francia-handstand	c.) Sátor	d.) Árboc

Clown:

Einarming:

a.) Bohócfigura (óriás-cipővel)	b.) Fehérrarcú bohóc	a.) Egykezes kézállás	b.) Karszalag
c.) Teljes értékű bohócszám	d.) Műsorzáró felvonulás	c.) Egykarú lógás	d.) Kard-balansz

Fazád:

Gitter:

a.) Díszes függöny	b.) Díszes főbejárat	a.) Állvány az elefántok részére	b.) Számzsáner (levegő)
c.) A lakókocsi ajtaja	d.) Istállósátor	c.) Vadállatok körketréce	d.) Számzsáner (parter)

Hengeperzs:

Ikária:

a.) Levegőszám	b.) Zsonglőrszám	a.) Felvonulás a műsor elején	b.) Felvonulás a műsor végén
c.) Bűvész-rekvizit	d.) Zenebohóc-rekvizit	c.) Akrobatikus számzsáner	d.) Statikus számzsáner

Klečni:

Klizsnig:

a.) Légtornász-rekvizit	b.) Ekvilibrista-rekvizit	a.) Egyfajta labdazsonglőr	b.) Egyfajta buzogányszonglőr
c.) Parter-trükk	d.) Zsoké-trükk	c.) A kaucsuk inverze	d.) A kopf-auf-kopf inverze

Korbett:

Kozsinett:

a.) Kisállatszám-rekvizit	b.) Német légtornász a XX. sz. végéről	a.) Légtornász-rekvizit	b.) Rekvizit az ikáriához
c.) Parter- és handvoltizs-trükk	d.) Újcirkuszi számzsáner	c.) Ekvilibrista trükk	d.) A szabadidomítás egy trükkje

Maszt:

Parádé:

a.) Főárboc	b.) A körponyva rögzítő kötele	a.) Bevonulás az előadás elején	b.) Bevonulás az előadás végén
c.) Bohóc-karakter	d.) Idomítási eljárás	c.) Díszegyenruha	d.) A kosztümök díszítése

--	--	--	--

Passzázs:

Rekk:

a.) A páholy előtti zártszék sora	b.) A manézsba vezető szőnyeg	a.) Ostorfajta	b.) Korlát
c.) Összekötő bohóctréfa	d.) Két trükk közötti összekötő mozdulat	c.) Nyújtó	d.) Dobbantó

Strabátni:

Szuplé:

a.) Levegőszám-rekvizit	b.) Egyfajta szaltó	a.) Nyújtott testű szaltó	b.) Kézállás zsugor helyzetben
c.) Visszafelé haladó flikk-flakk	d.) Díszítő terítő a pisznin	c.) Trapéz-alkatrész	d.) Piedesztál-alátét

Tranka:

Tunel:

a.) Az első antipódos neve	b.) Kaucsuk-trükk	a.) A gitterhez vezető alagút	b.) Az oldalbejáráshoz vezető lépcsősor
c.) Fußball-rekvizit	d.) Klizsnig-trükk	c.) Alagútszerű trapéz-állvány	d.) „Híd”

Zicc:

Zsoké:

a.) Bűvész-trükk	b.) Levegőszám	a.) Lovak szabad idomítása	b.) A magasiskola trükkje
c.) Ülőhely a gradinon	d.) Kitarzott spárga	c.) Lovas akrobata-csoport	d.) Ugródeszka-csoport

Mit gondol a cirkuszzakma legfontosabb aktuális problémáiról?

Magyarországon:

A világon:

Elemezzen egy tetszőleges artistaszámot a Bouissac-féle szubkódok alapján!

(b.) Sportági záróvizsga-tételsor:

- 1a) Ismertesse a cirkuszi akrobatika helyét és szerepét az egyetemes testkultúrában!
- 1b) Jellemezze a cirkuszi akrobatika történetének fejlődési szakaszait!
- 2a) Mutassa be az artistaszám készítési szabályainak változási tendenciáit az utóbbi két évtized fejlődésének tükrében!
- 2b) Hasonlítsa össze a torna, az RG, az aerobik, az akrobatikus torna, a gumiasztal-ugrások tevékenység-profiljait és motoros vonatkozásait!
- 3a) Ismertesse a gimnasztika hatásjellemzőit a sportági motoros képességfejlesztés során!
- 3b) Értékelje a természetes és a cirkusz-akrobatikai mozgások viszonyrendszerét!
- 4a) Jellemezze a cirkuszi akrobatika személyiség-fejlesztő hatásait!
- 4b) Mutassa be a motoros képességfejlesztés élettani hatásjellemzőit a cirkuszi akrobatika oktatásában!
- 5a) Ismertesse a mozgástanítás és -tanulás specifikus vonásait a cirkuszi akrobatikában!
- 5b) Hasonlítsa össze az edzés – próba, verseny – előadás fogalompárok fizikális, szellemi és pszichés jellegzetességeit!
- 6a) Fejtse ki, mit értünk technikai felkészítésen a cirkuszi akrobatikában!
- 6b) Milyen cirkusz-akrobatikai mozgásanyag használható fel a prevenció és a rehabilitáció területén?
- 7a) Hasonlítsa össze a cirkuszi akrobatika oktatásának szakaszait különböző életkorú és tudásszintű növendékek esetében!
- 7b) Ismertesse az edzésterhelés alakításának lehetőségeit a cirkuszi akrobatikában!
- 8a) Mutassa be a cirkuszi szerződéskötéssel és turné-előkészítéssel kapcsolatos feladatokat!
- 8b) Jellemezze a kiválasztás, prognosztizálás és tehetséggondozás lehetőségeit a cirkuszi akrobatikában!
- 9a) Fejtse ki, hogy mit értünk pszichikai felkészítésen a cirkuszi akrobatikában!
- 9b) Jellemezze a speciális bemelegítés módozatait a cirkuszi akrobatikában!
- 10a) Mutasson be személyekről elnevezett artistatrükköket és számszánereket!
- 10b) Hasonlítsa össze azonos mozgásszerkezetű elemeket (például szabadátfordulásokat, dobásokat stb.) technikai és módszertani aspektusból!
- 11a) Ismertesse a magyar artisták világversenyekeken elért eredményeit!
- 11b) Hasonlítsa össze a cirkuszi akrobatika versenysport és szabadidősport vonatkozásait!
- 12a) Mutassa be a biomechanikai törvényszerűségek érvényesülését a cirkuszi akrobatika elemeinek technikai végrehajtása során!
- 12b) Jellemezze az elvárható oktatói személyiségjegyeket, és az oktató pedagógiai szerepét a cirkuszi akrobatikában!

[1\[http://www.epa.hu/01400/01461/00010/Banfai_Agnes_HOrloci_Edit_egyetemi_kepzes_1.htm\]\(http://www.epa.hu/01400/01461/00010/Banfai_Agnes_HOrloci_Edit_egyetemi_kepzes_1.htm\)](http://www.epa.hu/01400/01461/00010/Banfai_Agnes_HOrloci_Edit_egyetemi_kepzes_1.htm)

[2\[http://www.epa.hu/01400/01461/00011/banfai_agnes_horloci_edit_az_egyetemi_kepzes2.htm\]\(http://www.epa.hu/01400/01461/00011/banfai_agnes_horloci_edit_az_egyetemi_kepzes2.htm\)](http://www.epa.hu/01400/01461/00011/banfai_agnes_horloci_edit_az_egyetemi_kepzes2.htm)

[3\[http://www.epa.hu/01400/01461/00013/banfai_agnes.htm\]\(http://www.epa.hu/01400/01461/00013/banfai_agnes.htm\)](http://www.epa.hu/01400/01461/00013/banfai_agnes.htm)

[4\[http://www.epa.hu/01400/01461/00014/EPA-01461_2011_4_banfai-horloci.htm\]\(http://www.epa.hu/01400/01461/00014/EPA-01461_2011_4_banfai-horloci.htm\)](http://www.epa.hu/01400/01461/00014/EPA-01461_2011_4_banfai-horloci.htm)

[5\[http://www.epa.hu/01400/01461/00015/pdf/EPA01461_cirkuszi_akrobatika_2012_01_05_banfai_horloci.pdf\]\(http://www.epa.hu/01400/01461/00015/pdf/EPA01461_cirkuszi_akrobatika_2012_01_05_banfai_horloci.pdf\)](http://www.epa.hu/01400/01461/00015/pdf/EPA01461_cirkuszi_akrobatika_2012_01_05_banfai_horloci.pdf)

[6](#)Nánási Ottó az 1940-es évek végétől kiváló biciklicsoportjával dolgozott artistaként, majd az 1970-es évektől több mint harminc éven keresztül az Állami Artistaképző Intézet egyik vezető szaktanára volt.

megjelenik minden negyedévben